

| Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020

Förord

Fiske är ett av svenskarnas vanligaste fritidsintressen med långt fler än en miljon utövare. För många barn och ungdomar blir fiske ett livslångt intresse som ofta leder till engagemang för natur- och miljövård. Sverige har fantastiska förutsättningar för fritidsfiske, med mycket god tillgänglighet i såväl allmänt som enskilt förvaltade vatten. Tillsammans med utländska fisketurister skapar detta mycket goda förutsättningar för fisketuristiskt företagande i Sverige, särskilt på landsbygden.

Den 1 juli 2011 fick Jordbruksverket i uppdrag att främja utvecklingen av svenskt fritidsfiske och fisketurism. Bakgrunden till uppdraget är att fritidsfiske har rekreativa, sociala och hälsofrämjande värden för såväl den enskilde individen som för samhället i stort samt att fisketurism bedöms ha stor potential för småföretagande och landsbygdsutveckling i Sverige.

Samtidigt fick den då nybildade Havs- och vattenmyndigheten regeringens uppdrag att vara förvaltningsmyndighet på miljö-

området för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag. Myndigheten ska därigenom bland annat säkerställa att våra vattenmiljöer producerar viktiga ekosystemtjänster till fritidsfisket och fisketurismen.

Eftersom Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten har ett delat ansvar för fritidsfiskets och fisketurismens utveckling finns det behov av en gemensam strategi. För samverkan med andra myndigheter och organisationer med uppdrag och intressen på fritidsfiskets och fisketurismens område har en rådgivande grupp tillsatts. Gruppen har lämnat synpunkter under framtagandet av strategin och kommer att bli viktig under arbetet med kommande handlingsplaner.

Myndigheternas gemensamma målsättning är att strategin ska vara ett stöd både i arbetet med främjande av fritidsfiskets och fisketurismens utveckling och i arbetet med bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag.

Leif Denneberg
Generaldirektör Jordbruksverket

Björn Risinger
Generaldirektör Havs- och vattenmyndigheten

Fritidsfiske – ett intresse som ger ringar på vattnet!

Innehåll

Sverige – ett fiskeparadis!	7
Fritidsfiske och fisketurism	9
Därför behövs en strategi	11
Vision 2020	13
Centrala mål 2020	15
Beskrivning av målen	17
Budskap från nyckelorganisationer	20
Så förvaltas våra fiskbestånd	23
Myndigheternas roller	25
Avslutande ord	27
Ordlista	29

Sverige – ett fiskeparadis!

STORT INTRESSE FÖR FRITIDSFISKE

Intresset för fritidsfiske är mycket stort i Sverige. Undersökningar visar att långt fler än en miljon svenskar ägnar sig åt fritidsfiske varje år. Även i övriga Europa är fritidsfiske mycket populärt. Enbart i Norden omsätter verksamheter knutna till detta intresse miljardtals kronor årligen samtidigt som det genererar betydande samhällsekonomiska värden genom det välbefinnande människor får av att fritidsfiska och genom det fritidsfiskebaserade företagandet. Många av de fritidsfiskebaserade företagen verkar på landsbygden där de skapar sysselsättning, skatteintäkter och förutsättningar för annan näringsverksamhet. Fritidsfisket bidrar därmed till regional utveckling.

Precis som andra naturbaserade fritidsaktiviteter har fritidsfiske stora rekreativa och hälsofrämjande värden och bidrar på så sätt till samhällets förebyggande hälso- och sjukvårdsarbete. Den livskvalitet och glädje som fritidsfisket skänker är en stor anledning till att många människor väljer att bo, leva och verka på landsbygden. Intresset för fritidsfiske bidrar också till en bredare förståelse och ett djupare engagemang för miljömålsarbetet, i synnerhet när det gäller bevarande och restaurering av hav, sjöar och vattendrag.

FANTASTISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

I många länder är det svårt att få möjlighet att fritidsfiska. Så är det inte i Sverige som med sina nästan 100 000 sjöar och tiotusentals mil vattendrag har fantastiska förutsättningar för fritidsfiske och fisketurism. Sverige har även en mycket lång kuststräcka mellan Haparanda och Strömstad. Hela kuststräckan samt de fem stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön omfattas av frifiskemöjligheter, där möjligheterna till fiske med handredskap är mest omfattande. Frifiskemöjligheterna förutsätter naturligtvis att gällande bestämmelser följs.

Även i de enskilda vatten som inte omfattas av frifiskemöjligheter finns det goda möjligheter att fiska, men då måste man först lösa fiskekort eller arrendera fiskerätten i vattnet. I Sverige finns det cirka 2 000 fiskevårdsområdesföreningar som säljer fiskekort. Dessutom erbjuder stora markägare, som skogsbolag

och staten, fiskemöjligheter i många sjöar och vattendrag. Fiskemöjligheterna är alltså generellt sett mycket goda i hela landet.

Det är inte bara den goda tillgången på fiskevatten och fiskemöjligheter som gör Sverige till ett så intressant land för fritidsfiske. Sverige har även ett flertal populära och för fritidsfisket intressanta fiskarter, god infrastruktur, allemansrätt och vildmarks-känsla inpå knuten. Sveriges skiftande klimat, vattenmiljöer och naturtyper från norr till söder gör dessutom att vi kan erbjuda en mängd olika fiskeupplevelser året runt.

STOR UTVECKLINGSPOTENTIAL

Det stora intresset för fritidsfiske gör i kombination med Sveriges fantastiska förutsättningar för fiske att det finns en betydande utvecklingspotential för besöksnäring med koppling till fritidsfiske. Det finns med andra ord alla möjligheter att utveckla fisketurismen till en mycket viktig del av svensk besöksnäring. Fisketurismen har tagit stora kliv framåt under 2000-talet, men det finns många pusselbitar kvar att lägga innan Sverige har nått sin fulla potential som fiskedestination. Dessa pusselbitar diskuteras längre fram i strategin.

Trots den goda tillgången på fiskevatten finns det stora behov av att restaurera många vattenområden. Det finns tusentals vattenkraftverk, dammanläggningar och vägtrummor som hindrar fiskens vandring i vattendragen. Försurningen av sjöar och vattendrag är fortfarande ett stort problem liksom övergödningen av havs- och kustvattnen. Ett annat stort problem är överfisket. Att det vattenanknutna miljöarbetet och fiskförvaltningen prioriteras högt är därför mycket viktigt för fritidsfiskets och fisketurismens framtida utveckling.

Det är viktigt att främjandearbetet bedrivs med hänsyn till det övergripande målet om långsiktig hållbarhet samt miljön och ekosystemen. Fritidsfisket och fisketurismen har ofta samma intressen men ibland konkurrerar de om samma resurs och då behöver ibland avvägningar göras om hur, var och i vilken utsträckning fisket bör bedrivas.

Fritidsfiske och fisketurism

Många förknippar nog fritidsfiske med lata dagar på bryggan och ett guppande rödvitt flöte, men det är mycket mer än så. I denna strategi omfattar fritidsfiske allt fiske som bedrivs utan syfte att sälja fångsten. Det innebär att såväl sportfiskaren som står ute i älven med en rusande lax i änden på linan som husbehovsfiskaren som vittjar sina garn och hummertinor en blåsig höstdag ägnar sig åt fritidsfiske.

Det finns många definitioner på vad turism är, men gemensamt för dem alla är att de innefattar någon form av resande. När det gäller fisketurism är syftet med detta resande just fritidsfiske. Det är viktigt att komma ihåg att allmänhetens intresse för fritidsfiske, tillsammans med livskraftiga fiskbestånd, är grundläggande förutsättningar för fisketurism.

FRITIDSFISKE

Allt fiske som inte bedrivs för avsalu. Syftet är rekreation och/eller konsumtion av fångsten i det egna hushållet. Fritidsfiske kan delas upp i sportfiske och husbehovsfiske beroende på vilken redskapstyp som används samt vad syftet med fisket är.

FISKETURISM

När människor i syfte att fritidsfiska reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning eller nyttjar tjänster som tillhandahålls av fisketurismföretag.

Därför behövs en strategi

SAMARBETE MOT GEMENSAMMA MÅL

Trots den stora efterfrågan på fritidsfiskeupplevelser och Sveriges goda förutsättningar att möta denna efterfrågan har utvecklingen gått långsamt på vissa områden, särskilt när det gäller näringen fisketurism. För att främja utvecklingen och skapa förutsättningar för fritidsfiskeintresset och fisketurismen att växa är det nödvändigt att berörda myndigheter och organisationer samarbetar mot gemensamma mål.

Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten har sedan den 1 juli 2011 utvecklat ett nära samarbete på fritidsfiskets område. Genom tillsättandet av en gemensam rådgivande grupp har berörda myndigheter och organisationer samlats kring frågeställningen om hur fritidsfiske och fisketurismen kan utvecklas i framtiden. Gruppen är även ett viktigt diskussionsforum för frågor kopplade till myndigheternas löpande arbete med fritidsfiske och förvaltning av våra fiskbestånd.

BEHOV AV VÄGLEDANDE DOKUMENT

För att myndigheterna ska kunna bedriva främjandearbetet på ett effektivt och målinriktat sätt behövs vägledande dokument. Denna strategi, i vilken visionen och de centrala målen formuleras, är det första av dessa dokument. Därefter kommer handlingsplaner att upprättas, i vilka målen konkretiseras och bryts ner på olika åtgärdsområden.

Strategin tar avstamp i principen om ekologisk, social och ekonomisk långsiktig hållbarhet. Det innebär att dagens behov tillgodoses utan att kommande generationers behov äventyras. Detta förutsätter bland annat att utvecklingen sker inom ramen för Sveriges miljö kvalitetsmål och EU:s ramdirektiv för vatten.

Strategin har även en tydlig koppling till EU:s tillväxtstrategi, EU 2020. Särskilt då en växande fisketurism kan generera både ökad sysselsättning och tillväxt, inte minst på den svenska landsbygden.

EN VIKTIG DEL AV SVENSK BESÖKSNÄRING

Svensk Turism AB, som tillsammans med bland annat näringsdepartementet äger Visit Sweden AB, har tagit fram en nationell strategi för svensk besöksnäring. Visionen i den strategin är att besöksnäringen ska bli Sveriges nya basnäring och att turismen ska fördubblas till år 2020. Vidare fastslås att:

”Sverige har en mycket stor potential att utvecklas som besöksland. Det mesta pekar på att den internationella turismen fortsätter att växa kraftfullt och professionaliseringen av näringen i termer av företagande, finansiering och lönsamhet är bara i början av en kommande utvecklingsprocess. Med strategiskt fokus, en offensiv satsning och god samverkan mellan näringens aktörer, privata och offentliga, finns goda chanser att skörda stora framgångar.”

Ovanstående gäller inte minst fisketurismen som med rätt förutsättningar har betydande potential att bidra till Sveriges utveckling som besöksland. Det kräver dock att medvetandet om fritidsfiskets och fisketurismens värde ökar och att statusen på det fisketuristiska företagandet höjs. Denna strategi ska tillsammans med kommande handlingsplaner bidra till att utvecklingen blir verklighet.

Vision 2020

År 2020 har vi ett fritidsfiske av minst samma omfattning som i dag med mycket god tillgänglighet i såväl stadsnära miljöer som på landsbygden.

Fisketurismen har minst fördubblats och är en viktig del av svensk besöksnäring som skapar arbetstillfällen och betydande samhällsekonomiska värden.

Hav, sjöar och vattendrag producerar ekosystemtjänster som tillgodoser fritidsfiskets och fisketurismens behov.

Fritidsfisket och fisketurismen bedrivs långsiktigt hållbart med hänsyn till miljön och ekosystemen.

Centrala mål 2020

UTÖVANDE

1. Allmänhetens intresse för fritidsfiske har ökat och det bedrivs en omfattande barn- och ungdomsverksamhet i syfte att utveckla detta intresse.

TILLGÄNGLIGHET

2. Tillgängligheten för fritidsfiske och fisketurism har förbättrats genom såväl offentliga som privata initiativ.
3. Fisketuristiskt företagande jämföras med andra likvärdiga areella näringar när det gäller tillgänglighet till fiskeresursen och möjlighet att bedriva verksamhet.

KUNSKAP

4. Kunskapen är stor om fritidsfiskets och fisketurismens samhällsnytta och betydelse för stadsbefolkningen och för möjligheterna att bo, leva och verka på landsbygden.
5. Kunskapsförsörjning om fritidsfiske och fisketurism utvecklas och samordnas av ansvariga myndigheter i syfte att förse berörda intressenter med kunskapsunderlag.

FISKFÖRVALTNING OCH FISKEVÅRD

6. Den nationella fiskförvaltningen och fiskevården bedrivs utifrån en ekosystembaserad långsiktig plan och syftar till att optimera fiskeresursens samhällsekonomiska värde inom ramen för ett långsiktigt hållbart nyttjande.
7. Vid prioritering och finansiering av åtgärder inom fiskförvaltning och fiskevård tas stor hänsyn till fritidsfiskets och fisketurismens behov.
8. Myndigheterna är pådrivande, stödjande och samlande i fiskförvaltningen och fiskevården på såväl allmänt som enskilt vatten. Arbetet bedrivs efter långsiktiga planer och i samverkan med berörda intressen.

FISKERIPOLITIK OCH FISKELAGSTIFTNING

9. EU:s gemensamma fiskeripolitik bidrar till att stärka fritidsfiskets och fisketurismens ställning som nyttjare av fiskeresurserna och till utvecklingen av intresset och näringen.
10. Den nationella fiskelagstiftningen ger myndigheterna möjlighet att förvalta fiskbestånden och reglera fisket utifrån fiskevårdande- och samhällsekonomiska hänsyn.

KOMPETENS- OCH PRODUKTUTVECKLING

11. Det finns utbildningar inom fiskförvaltning och fisketurism som är anpassade till de krav och förväntningar som ställs från myndigheterna och marknaden.

MARKNADSFÖRING

12. Marknadsföringen av Sverige som fiskedestination samordnas av berörda myndigheter och bedrivs i nära samverkan med fisketurismnäringen.

MYNDIGHETERNAS UPPDRAG

13. Centrala och regionala myndigheters uppdrag har preciserats i syfte att förstärka arbetet med främjandet av fritidsfiskets och fisketurismens utveckling.

FINANSIERING

14. Det finns en långsiktigt säkrad finansiering för fiskförvaltningen, fiskevården och för att främja fritidsfiskets och fisketurismens utveckling.

Beskrivning av målen

UTÖVANDE

Naturen är ett viktigt andningshål i dagens samhälle där stress, krav och högt ställda förväntningar präglar många människors vardag. Vistelser i naturen har visat sig ha stor positiv inverkan på såväl fysisk som psykisk hälsa. Det finns många olika anledningar till att vistas i naturen, men få kan konkurrera med fisket i popularitet. Allmänhetens intresse för fritidsfiske är även av stor betydelse för såväl engagemanget att värna naturen och vattenmiljön som för fisketurismens framtida utveckling.

Att det stora intresset för fritidsfiske är fortsatt stort och utvecklas är alltså viktigt ur flera perspektiv, inte minst med beaktande av våra allt mer stillasittande vanor. Initiativ som syftar till att öka intresset hos kvinnor, barn och ungdomar är särskilt viktiga eftersom kvinnor är underrepresenterade i fritidsfisket och eftersom de fritidsvanor som barn och ungdomar får i unga år ofta behålls långt upp i åldrarna. Fritidsfiske kan bedrivas i stort sett under hela livet och är en stor anledning till att många människor väljer att bo, leva och verka på landsbygden.

TILLGÄNGLIGHET

Fritidsfiskets popularitet bygger i stor utsträckning på att det är enkelt att ta reda på när, var och hur man får fiska. Det ska vara enkelt att ge sig ut och fiska i såväl stadsnära miljö som på landsbygden. Det ska vara enkelt att hitta information om upplevelseföretag och guider på fritidsfiskets område. Allt detta ökar tillgängligheten vilket i sin tur främjar intresset.

För att förbättra tillgängligheten behöver såväl myndigheter som enskilda fiskerättsägare verka för att vatten runt om i landet upplåts för fritidsfiske och att informationen om gällande fiskebestämmelser är lättillgänglig och begriplig. För grupper med särskilda behov behövs mer långtgående åtgärder för ökad tillgänglighet. Det kan handla om att anpassa fiskeplatser och båtar för rörelsehindrade, särskilda informationsinsatser eller att utbilda fiskeguider för kunder med särskilda behov.

Fisketuristiskt företagande behöver ges samma förutsättningar som likvärdiga areella näringar när det gäller tillgängligheten till en fiskeresurs som motsvarar näringens behov. Det gäller även

möjligheten att bedriva verksamhet där det är viktigt att, med beaktande av hänsyn till andra intressen, undanröja etableringshämmande regelverk. För att detta ska bli möjligt behöver fisketurismens intressen beaktas i större utsträckning på såväl EU-nivå som på nationell nivå.

KUNSKAP

För att kunna bedriva en modern och adaptiv fiskförvaltning samt utveckla fritidsfisket och fisketurismen behövs samordnad datainsamling, forskning och kunskapsuppbyggnad. Det kan exempelvis röra sig om insamling av data och statistik för betydelsefulla fiskarter och vattenområden, fiskets omfattning, fångster eller redskapsanvändning.

Trots det stora intresset för fritidsfiske och fisketurism saknas tillräckligt kunskapsunderlag för att fullt ut bedöma samhällsnyttan i form av exempelvis konsumtion, skatteintäkter, arbetstillfällen eller minskade kostnader för sjukfrånvaro. Ett annat exempel är kunskap som sätter in Sveriges förutsättningar för fisketurism i ett internationellt perspektiv. Det behövs också kunskap om utövarna och deras förväntningar på fisket samt om det fisketuristiska företagandets förutsättningar, hinder och möjligheter. Vidare behövs kontinuerlig uppföljning av ekonomin i fisketurismsektorn.

Myndigheterna samarbetar redan i dag när det gäller kunskapsförsörjning, men samarbetet behöver fördjupas och frågeställningarna preciseras i samråd med berörda intressenter. En ökad kunskap leder till bättre beslutsunderlag och till att svenskt fritidsfiske och fisketurism värderas högre och får ökad uppmärksamhet såväl nationellt som internationellt. Det är därför viktigt att kunskapsförsörjningen är långsiktigt finansierad. I takt med att kunskapen om fritidsfiskets och fisketurismens värde ökar, kommer betydelsen av ökad kunskap bli allt viktigare.

FISKFÖRVALTNING OCH FISKEVÅRD

Genom en långsiktigt hållbar förvaltning där miljöhänsyn och biologisk mångfald tillåts ha överordnad betydelse kan livskraftiga fiskbestånd med naturliga art-, storleks- och åldersstrukturer återskapas. Sådana bestånd är särskilt viktiga för fritidsfisket

och fisketurismen eftersom de förbättrar möjligheten till fångst, särskilt stora individer. Även om miljömässiga aspekter alltid bör ha överordnad betydelse vid fiskförvaltning och fiskevård är det viktigt att även samhällsekonomiska aspekter beaktas.

Centrala och regionala myndigheter planerar och genomför fiskevård samt beslutar om statsbidrag för fiskevård. Fritidsfisket och fisketurismen är viktiga nyttjare av de ekosystemtjänster som produceras, men har också stor betydelse för fiskevårdsarbetet, fisketillsynen och kunskapsförsörjningen. Det är därför viktigt att hänsyn till dessa intressen tas vid prioritering av åtgärder och beslut om statsbidrag samt att de ges möjlighet att engagera sig vid genomförandet av åtgärderna. För att fiskevårdsarbetet ska kunna utvärderas och vara kostnadseffektivt är det nödvändigt att det bedrivs utifrån långsiktiga planer.

Det är även viktigt att Havs- och vattenmyndigheten som förvaltande myndighet på fiskets område eftersträvar lokala intressenters delaktighet. Genom ett sådant arbetssätt skapas ömsesidig förståelse och kunskapsuppbyggnad. Fiskerättsägarna är en viktig lokal intressent med ett stort ansvar för förvaltningen av sjöar och vattendrag. Bildande av fiskevårdsområden, kunskapsförsörjning och framtagande av lokala fiskevårdsplaner är viktiga åtgärder för utvecklingen och bör stödjas av staten.

FISKERIPOLITIK OCH FISKELAGSTIFTNING

EU:s gemensamma fiskeripolitik tar för närvarande liten hänsyn till fritidsfiskets och fisketurismens behov och intressen när fleråriga förvaltningsplaner eller kvoter fastställs för yrkesfisket. Fritidsfiskets fångster och beståndspåverkan beaktas däremot i samband med bedömningar av total fiskeridödlighet, fiskbeståndens status och fångstmöjligheten för yrkesfisket. Det omvända förhållandet saknas i EU:s gemensamma fiskeripolitik.

För utveckling av fritidsfisket och fisketurismen behöver EU:s gemensamma fiskeripolitik i betydligt högre grad än i dag ta hänsyn till fritidsfiskets och fisketurismens behov på ett sätt som stärker intressets och näringens ställning som nyttjare av fiskresurserna. Fritidsfisket och fisketurismen bör också beredas större möjligheter än i dag att söka stöd för utveckling från den Europeiska fiskerifonden.

Genom fiskelagstiftningen ger regeringen ansvarig myndighet möjlighet att förvalta fiskbestånden och reglera fisket. Havs- och vattenmyndigheten har föreskriftsrätt för allt fiske i havet, de fem stora sjöarna och till dessa vattenområden tillrinnande vattendrag upp till först mötande vandringshinder.

Reglering av fisket får i dag endast ske av fiskevårdsskäl. Om reglering även ska kunna ske i syfte att optimera fiskbeståndens samhällsekonomiska värde behöver sådana skäl till förvaltning medges i svensk fiskelagstiftning. Vid en sådan förvaltning kan resursutnyttjandet styras på ett sätt som medför största möjliga samhällsnytta till minsta möjliga miljökostnad.

KOMPETENS- OCH PRODUKTUTVECKLING

En viktig roll för myndigheterna är att vara pådrivande, stödjande och samlande i arbetet med kompetensutveckling av fiskevattenförvaltare, fisketurismföretagare och andra aktörer på fritidsfiskets och fisketurismens område. Kompetensutveckling behövs till exempel för förvaltning, fiskevård, företagande, service, marknad och marknadsföring.

För att kvalitetssäkra kompetens- och produktutvecklingen behövs såväl grundläggande gymnasie- och högskoleutbildningar som kompletterande utbildningsinsatser för dem som redan är verksamma inom näringen. För dessa utbildningar behöver riktlinjer och regelverk tas fram i samverkan med näringen, där möjligheten till kompetensanknuten certifiering särskilt bör ses över.

MARKNADSFÖRING

Svensk fisketurism konkurrerar på en global marknad. För att näringen ska kunna växa behövs därför att både svenska och utländska fisketurister i högre grad väljer Sverige som destination för sitt fiske. För att detta ska bli verklighet behövs en konkurrenskraftig och saklig marknadsföring både av Sverige som fiskedestination och av enskilda destinationer och fisketurismföretag.

I Sverige betraktas ofta rätten att vistas i naturen och den goda tillgången på fiskevatten och fiskemöjligheter som självklar. Mycket av det fiske och de naturupplevelser som vi kan erbjuda i Sverige betraktas dock som både exotiskt och exklusivt för utländska turister och går följaktligen att, rätt förvaltat, paketerat och marknadsfört, ta bra betalt för.

Till skillnad mot exempelvis Norge och Irland har Sverige i dag låg exponeringsgrad mot den utländska marknaden. Marknadsföring är kostsamt men genom att samordna befintliga och kommande marknadsföringsinsatser skulle stora synergivinster kunna göras. Det kräver att myndigheter och näring samverkar för att hitta gemensamma lösningar. Myndigheterna har ett ansvar när det gäller att skapa plattformar för denna samverkan medan näringen behöver bidra med engagemang, information och finansiering.

MYNDIGHETERNAS UPPDRAG

Havs- och vattenmyndigheten har ansvar för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag. Myndighetens verktygslåda består av beslut om användning av statliga anslag, föreskrifter om fiskets bedrivande och annan lagstiftning samt samarbete med intressenter.

Jordbruksverket har i uppdrag att främja ett långsiktigt hållbart fiske. Främjandeuppdraget avseende fritidsfisket har främst rekreativa, sociala och hälsofrämjande syften, medan främjandet av fisketurismen tar sikte på att generera samhälls- och företagsökonomiska värden. Myndighetens viktigaste verktyg är EU:s strukturfonder och samarbete med intressenter.

Länsstyrelserna har ett väldigt brett ansvarsområde som innefattar såväl bevarande- som restaurerings- och främjandefrågor och är därmed mycket viktiga för arbetet på regional nivå.

Myndigheterna har alltså många beröringspunkter på fiskets område och nuvarande ansvarsuppdelning är bra, men behöver tydliggöras i vissa avseenden. Frågan om hur ett ökat intresse för fritidsfiske och en ökad fisketurism kan bidra till regional utveckling, tillväxt och möjligheterna att bo, leva och verka på landsbygden, är mycket viktig och bör vara av stor betydelse för myndigheternas arbete med såväl fiskförvaltning som främjande. Det behöver även klargöras vilka verktyg myndigheterna behöver för att på ett så effektivt och målinriktat sätt som möjligt kunna bidra till utveckling av fritidsfisket och fisketurismen.

FINANSIERING

För att det ska vara möjligt att uppnå de mål som fastslås i strategin behövs långsiktigt säkrad finansiering. Hur olika typer av finansiering kan kombineras och användas i syfte att på ett kostnadseffektivt sätt främja utvecklingen av fritidsfisket och fisketurismen är en fråga som behöver lösas. I kommande handlingsplaner kommer särskilt fokus att läggas på kartläggning av målens finansieringsbehov och på hur dessa långsiktigt kan tillgodoses.

Budskap från nyckelorganisationer

Nedan har företrädare för olika nyckelorganisationer fått besvara frågan:

Vad behövs för att främja utvecklingen av svenskt fritidsfiske och fisketurism?

SPORTFISKARNA, SVERIGES SPORTFISKE- OCH FISKEVÅRDSFÖRBUND

ANDERS KARLSSON, CHEF FISKE- OCH VATTENVÅRD

”Det svenska sportfisket har en mycket stor potential som inte på långt när tillvaratagits. Nuvarande förvaltning och regelverk utgör det största hindret för en fortsatt utveckling. Förvaltningen måste optimeras för att vi ska kunna återuppbygga och säkra fiskresurserna samt för att medge en utveckling av sportfisket. Vi måste skapa en förvaltning som gör det möjligt att ta vara på de specifika reglerings- och anpassningsmöjligheter som finns inom exempelvis sport-fisket. Vi måste även kunna separera olika former av fiske i tid och rum för ett effektivare och mer ut hålligt nyttjande.

För detta krävs en ny lagstiftning som medger att fisket även regleras av resurshushållnings- och samhällsekonomiska skäl samt att värnandet av fiskresurserna tydligt överordnas nyttjandet. Vidare måste staten ta ett större ansvar för de vattenområden som omfattas av frifiske. Förvaltningen måste bli mer aktiv och även omfatta berörda intressen. Förbättringar av förvaltningen av enskilt vatten bör också understödjas.

För att genomföra detta krävs mer resurser. Dessa bör tillföras dels genom ett fristående avgiftssystem och dels genom att staten anslår medel över statsbudgeten. På så sätt kan man tillgodose såväl behoven av en mer ändamålsenlig fiskevård och fiskförvaltning som behoven av att restaurera och skydda våra vattenmiljöer.

Slutligen bör sportfisket och den sportfiskebaserade turismen hanteras i en separat strategi, med egna mål och resurser. Det är nödvändighet för att tillvarata utvecklingspotentialen i dessa verksamheter.”

SVERIGES KUST- OCH INSJÖFISKARES ORGANISATION (SKIFO)

SIGVARD MÖLLER, ORDFÖRANDE

”Husbehovsfisket har ett mångfacetterat värde med avseende på såväl sociala som kulturella och socioekonomiska aspekter och är en viktig del av det levande kustsamhället. Husbehovsfisket skapar stor livskvalitet och rekreation samtidigt som dess utövare är viktiga bärare av vårt kulturarv. Levande kustsamhällen och åretruntlevande småhamnar är mycket viktiga för turismen i allmänhet och fisketurismen i synnerhet. Utveckling av fritidsfisket och fisketurismen förutsätter därför även utveckling av husbehovsfisket.

Husbehovsfisket använder traditionella passiva redskap som garn, burar och krok. Miljöpåverkan är liten jämfört med andra former av fiske. Dagens fiskförvaltning tar inte tillräcklig lokal hänsyn och begränsar kraftigt husbehovsfiskets utvecklingsmöjligheter. Myndigheternas brist på förståelse för husbehovsfiskets egenvärde gör i kombination med ett rigoröst och missriktat regelverk att våra kustsamhällen tynar bort och att den kunskap som husbehovsfiskarna besitter faller i glömska.

Myndigheterna måste börja lyssna på husbehovsfiskets företrädare och förstå dess värden för såväl den enskilde individen som för samhället i stort. De bör även verka för att avsaluförbudet för fritidsfiske i havet hävs, då det har negativ inverkan på våra kustsamhällen och till dessa knuten turism. Alternativt bör en särskild licens införas som ger husbehovsfiskare rätt att avyttra delar av fångsten. Detta skulle främja utvecklingen av fritidsfisket och fisketurismen samtidigt som en rekryteringsbas skapas för det kustnära yrkesfisket.

SKIFO anser att vattnen och fisket räcker åt alla. Alla kan få finnas och ska få finnas!”

SVERIGES FISKETURISMFÖRETAGARE (SEFF)

MANNI SVENSSON, ORDFÖRANDE

”Ansvar för att utveckla sin verksamhet och sina erbjudanden ligger primärt hos fisketurismföretagarna själva. Även om myndigheterna kan främja utvecklingen är det mest effektiva vanlig företagsamhet och konkurrens. Om det finns förutsättningar att nyttja ett fiskbestånd för turismändamål så kommer det att göras, med eller utan offentlig inblandning. Myndigheternas roll är snarare att skapa goda förutsättningar för utveckling. Ett exempel där näringen inte har resurser att själva driva utvecklingen framåt är marknadsföringen av Sverige som fiskedestination. Här har nationella och regionala myndigheter en viktig roll att spela. I dag är våra konkurrentländer mycket bättre på detta område.

De största hindren för utveckling är bristen på stor fisk och det faktum att fisketurism inte betraktas som en fiskerinäring – och de hänger ihop. Det senare medför att förvaltningen av resursen bedrivs utifrån ett gammalt synsätt där fisk i första hand har ett värde för yrkesfisket, trots att många arter har ett mycket större värde som bas för fisketurism. Detta leder till få stora fiskar av de för fritidsfiske intressanta arterna. Att fisketurism inte betraktas som fiskerinäring innebär också att offentligt stöd till företag, forskning, infrastruktur, marknadsföring, kompetens och resurser inom myndigheter m.m. snedfördelas till förmån för yrkesfiske och andra traditionella näringar på landsbygden.

Fiskresursen och offentliga resurser bör i stället fördelas utifrån målet att uppnå maximal effekt på samhällsekonomin, inklusive rekreationsvärde och miljökostnad/vinst. Med en sådan förvaltning skulle vi snabbt öka tillgången på stor fisk och få en positiv utveckling av svensk fisketurism, vilket skulle innebära många nya arbetstillfällen i framförallt glesbygder.”

SVERIGES FISKEVATTENÄGAREFÖRBUND

THOMAS LENNARTSSON, FÖRBUNDSREKTOR

”Fiskevattnet är landsbygdens tredje areella resurs efter skogen och odlingsmarken. Fisketurismens potential är mycket stor och starkt kopplad till övrig landsbygdsutveckling. Vår utgångspunkt är en ägardriven utveckling av fisketurismen som har sin bas i fastighetens enskilda fiskevatten och där lokal förankring och nära samverkan med fiskevårdsområden och markägare är självklar. Landets 2 000 fiskevårdsområden utgör en nödvändig plattform för en hållbar utveckling av fisketurismen samt för att erbjuda ett välordnat fritidsfiske.

Vi kommer fortsatt verka för att ta fram modeller som främjar utvecklingen av fisketurism i landets enskilt ägda fiskevatten. I detta ingår också att förverkliga visionen om att samtliga fiskevårdsområden skall bedriva sitt lokala förvaltningsarbete utifrån långsiktiga planer. Staten kan stödja detta arbete genom att avsätta medel för kvalitetssäkrad utbildning och produktutveckling. Fisketurismutveckling och lokal fiskevårdsplanering bör uppmuntras i EU:s stödprogram.

Staten och myndigheterna behöver anpassa lagar och regler så att näringen fisketurism främjas och inte hindras. Den viktigaste åtgärden är att göra det möjligt och få igång en lokal förvaltning i kust- och skärgårdsvatten samt de stora sjöarna inom områden där det i dag råder fritt handredskapsfiske. Vi har ett konkret förslag på förvaltningsmodell som starkt skulle gagna utvecklingen av fisketurismen i dessa för näringen exklusiva fiskevatten och via en fiskevårdsavgift generera medel för fiskevård och fisketillsyn.

Generellt för både inlands- och kustvatten är vidare att strandskyddsregler och övrigt områdesskydd omarbetas så att initiativ kring småskalig fisketurism på landsbygden inte kvävs i sin linda. Sjönära boende och serviceanordningar behövs för utvecklingsbara och attraktiva produkter.”

Så förvaltas våra fiskbestånd

EU OCH DET SVENSKA HANDLINGSUTRYMMET

Sverige är genom medlemskapet i EU bundet till de beslut som tas inom EU avseende fisket. Exempel på sådana beslut är förvaltningsplaner för marina arter samt kvoter och andra bestämmelser för yrkesfisket i havet. Eftersom yrkes- och fritidsfiske ofta bedrivs på samma bestånd påverkar besluten inom EU även förutsättningarna för fritidsfiske och fisketurism. Det är därför viktigt att hänsyn tas till sådan direkt eller indirekt påverkan på fritidsfiskets och fisketurismens förutsättningar i samband med förarbeten och beslutsfattande på EU-nivå.

Sverige har ett stort nationellt handlingsutrymme som gör det möjligt att genom nationella bestämmelser stärka och komplettera EU-lagstiftningen. Sverige har för närvarande fullt handlingsutrymme att reglera fritidsfisket i havet och allt fiske i sjöar och vattendrag. Många för fritidsfisket viktiga arter i havet, så som havsöring, sik, abborre, gädda och gös, regleras överhuvudtaget inte genom beslut i EU. Handlingsutrymmet är dock under ständig förändring beroende på hur EU-rätten utvecklas.

SVENSK FISKFÖRVALTNING

Havs- och vattenmyndigheten är som nationell förvaltningsmyndighet ansvarig för bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag. Genom fiskelagstiftningen får myndigheten utöva tillsyn och av fiskevårdsskäl använda det svenska handlingsutrymmet till att föreskriva om fiskeregler för havet och de fem stora sjöarna samt till dessa vattenområden tillrinnande vattendrag upp till första vandringshindret. Myndigheten kan också fatta beslut om regler för att skydda särskilt hotade arter och stammar av nationellt intresse i sjöar och vattendrag i hela landet.

I Sverige är fisket på allmänt vatten fritt för allmänheten i den omfattning och med de redskap som fiskelagen medger. På enskilt vatten tillhör fiskerätten fastighetsägaren men genom frifiskebestämmelser i fiskelagen ges allmänheten rätt att fiska på enskilt vatten i havet och i de stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland i den omfattning och med de redskap som lagen tillåter. Ett sådant exempel är det fria handredskapsfisket.

På enskilt vatten kan fiskerättsägarna bestämma om regler som kompletterar och stärker de nationella föreskrifterna under förutsättning att de inte inskränker allmänhetens frifiskerättigheter på enskilt vatten i havet och i de fem stora sjöarna.

Sammantaget kan sägas att Havs- och vattenmyndigheten har ansvaret för fiskförvaltningen i havet, utmed kusterna, i de fem stora sjöarna samt i tillrinnande vatten upp till först mötande definitiva vandringshinder medan fiskerättsägarna har ansvaret för fiskförvaltningen i övriga sjöar och vattendrag.

För att underlätta samordnad förvaltning av fisket och fiskevård på enskilt vatten med flera fiskerättsägare i samma vattenområde, kan fiskerättsägarna, enligt lagen om fiskevårdsområden, bilda en fiskevårdsområdesförening. I dag finns drygt 2 000 sådana föreningar i Sverige. Stora fiskerättsägare som staten ovan odlingsgränsen eller bolag med stora sammanhängande fiskerättigheter har ansvar för ett stort antal sjöar och vattendrag.

Myndigheternas roller

Myndigheterna har olika uppdrag och ansvarsområden på fiskets område. Det övergripande målet för alla myndigheter som arbetar med fiskefrågor är att bestånden ska nyttjas på ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt långsiktigt hållbart sätt. De myndigheter och offentliga instanser som har mest beröringspunkter med fritidsfiskets och fisketurismens frågor beskrivs här tillsammans med sina huvudsakliga uppdrag och ansvarsområden på fiskets område.

HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETEN

Är ansvarig för frågor om bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av hav, sjöar och vattendrag. Myndigheten sorterar under Miljödepartementet men bereder fiskefrågor åt Landsbygdsdepartementet. I myndighetens uppdrag ingår bland annat att vara samlande i vatten- och havsmiljöarbetet, samla in information om fiskbestånden och fisket samt svara för nationell förvaltning av fiskbestånden.

JORDBRUKSVERKET

Sorterar under Landsbygdsdepartementet och har i uppdrag att främja ett långsiktigt hållbart fiske och vattenbruk. Främjandepuppdraget avseende fritidsfisket har främst rekreativa, sociala och hälsofrämjande syften, medan främjandet av fisketurismen tar sikte på att generera samhälls- och företagsekonomiska värden.

LÄNSSTYRELSENA

Samordnar de statliga myndigheternas verksamhet i länen och har en nyckelroll i utvecklingen av fisketurismen. Även om tonvikten i länsstyrelsernas arbete ligger på att säkra fiskeresursen har många länsstyrelser initierat, medverkat eller drivit projekt i syfte att tillgängliggöra information om fiskemöjligheter och att underlätta fisketuristiskt företagande. Länsstyrelserna arbetar även med andra frågor kopplade till fritidsfiske så som förvaltning, ekonomiskt stöd, fiskevård, fisketillsyn och miljöövervakning.

SVERIGES LANTBRUKSUNIVERSITET (SLU)

Ansvarar genom *Institutionen för Akvatiska Resurser* för att förse förvaltande myndigheter med rådgivning baserad på vetenskapliga underlag. Arbetet sker till stor del integrerat med EU:s datainsamlingsdirektiv där SLU verkar för att koordinera och utveckla studier inom fritidsfisket. I institutionens uppdrag ingår även att för specifika arter förse internationella arbetsgrupper med fångstdata från svenskt fritidsfiske. Institutionen finns på åtta platser, med huvudorterna Lysekil, Drottningholm, Öregrund och Älvkarleby.

TILLVÄXTVERKET

Utvecklar näringspolitiska insatser för främjande av turistföretagande och entreprenörskap genom samverkan, kunskapsbildning och projektfinansiering. Tillväxtverket har ett samordnings- och statistikansvar för besöksnäringen, där fisketurism ingår.

SVERIGES KOMMUNER OCH LANDSTING (SKL)

Är en arbetsgivar- och intresseorganisation som företräder sina medlemmar och verkar för stöd och utveckling av deras verksamheter. Friluftslivet kommer här in i bland annat kultur- och fritidsfrågor, kommunal översiktsplanering och naturvård.

Avslutande ord

Under framtagandet av strategin har organisationerna i den rådgivande gruppen för fritidsfiske och fisketurism bidragit med många värdefulla synpunkter. Deras medverkan har därmed varit mycket betydelsefull för slutresultatet. Utöver Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten är följande organisationer representerade i den rådgivande gruppen:

Länsstyrelserna

SPOFA Spöfiske

Sportfiskarna

Sportfiskeakademin i Forshaga

Stenungsunds kommun

Sveaskog Naturupplevelser AB

SwedenFishing.com

Swedish Lapland Fishing

Swedish Nature

Svensk sportfiskemedia

(Fiskejournalen, Fiske för Alla & Allt om Flugfiske)

Svenska Ekoturismföreningen

Sveriges Fisketurismföretagare (SeFF)

Sveriges Fiskevattenägareförbund

Sveriges Kust- och Insjöfiskares Organisation (SKIFO)

Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU)

Sveriges Organiserade Fiskeguider (SOF)

Sävsjö kommun

Ordlista

Fisk

Omfattar alla arter av egentliga fiskar samt skaldjur och vattenlevande mollusker. Med skaldjur avses större vattenlevande kräftdjur så som hummer, kräfta och krabba.

Fiske

Verksamhet som syftar till att fånga eller döda fritt levande fisk.

Fritidsfiske

Allt fiske som inte bedrivs för avsalu. Syftet är rekreation och/eller konsumtion av fångsten i det egna hushållet. Fritidsfiske kan delas upp i sportfiske och husbehovsfiske beroende på vilken redskapstyp som används samt vad syftet med fisket är.

Sportfiske

Bedrivs endast med handredskap. Det primära syftet med fisket är rekreation.

Husbehovsfiske

Bedrivs oftast med handredskap och övriga rörliga redskap. Det primära syftet med fisket är rekreation och fångst för konsumtion i det egna hushållet.

Fisketurism

När människor i syfte att fritidsfiska reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning eller nyttjar tjänster som tillhandahålls av fisketurismföretag.

Fiske för avsalu

Fiske för avsalu i havet och utmed kusterna är endast tillåtet för den som är yrkesfiskare eller fiskar på enskild rätt och har ett särskilt fartygstillstånd. I sjöar och vattendrag får, enligt fiskelagstiftningen, vem som helst sälja sin fångst.

Rörliga redskap

Alla redskap som inte är fasta redskap.

Handredskap

Rörliga redskap med lina och högst tio krokar. Handredskap används till exempel vid spinnfiske, flugfiske och mete. Red-

skapstypen kräver fysisk närvaro och aktiv hantering vid fisket. Möjligheten till återutsättning är oftast stor.

Övriga rörliga redskap

Alla rörliga redskap som inte är handredskap. Exempel på sådana redskap är nät, burar och ryssjor.

Fasta redskap

Fiskebyggnad eller fiskeredskap med ledarm. Redskapet ska vara fastsatt vid botten eller stranden och avses stå kvar i mer än två dygn i följd.

Återutsättning

Att släppa tillbaka fångad fisk som man inte får eller vill behålla. Fisken ska släppas tillbaka i samma vattenområde som den fångades.

Fritidsfiskebaserad verksamhet

Verksamheter som producerar och/eller tillhandahåller fritidsfiskerelaterade varor och tjänster.

Fisketurismföretag

Verksamheter som i vinstdrivande syfte tillhandahåller fritidsfiskerelaterade tjänster i direkt anslutning till en fiskeupplevelse.

Fritt handredskapsfiske

Innebär att allmänheten har rätt att fritt fiska med handredskap längs Sveriges kust och i de fem sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön. Det fria handredskapsfisket på enskilt vatten utmed ostkusten och i de fem stora sjöarna omfattar inte fiskemetoder som kräver användning av båt för att kunna utövas.

Frifiskerättigheter

Varje svensk medborgares rätt att fiska på allmänt och enskilt vatten utmed kusterna och i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i den omfattning och på det sätt som fiskelagstiftningen tillåter.

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11 930
404 39 Göteborg
Tfn 010-698 60 00 (vx)
E-post: havochvatten@havochvatten.se